

Fotografie: André Bakker

“We dweilen nu nog te veel met de kraan open.”

Wanneer we voor deze uitgave van VOZ Magazine stilstaan bij preventie, dan treffen wij in Jolande Sap een vrouw met bezieling, die op een inspirerende wijze vertelt over de missie van NPHF Federatie voor Gezondheid. Sap pleit voor een fundamentele ombuiging van *nazorg naar voorzorg*. Zij beperkt zich hierbij niet alleen tot de gezondheidszorg, maar ziet deze noodzakelijke transitie in de volle breedte van bedrijfsleven en samenleving. VOZ Magazine interviewt Jolande Sap over het momentum dat we nu moeten pakken voor deze ombuiging.

Jolande Sap, voorzitter van de NPHF Federatie voor Gezondheid, begint met de ontstaansgeschiedenis van de federatie: “Deze federatie is initieel vanuit de publieke gezondheid ontstaan, maar de andere zorgsectoren en het bedrijfsleven sluiten steeds actiever aan. En dat is ook een cruciale voorwaarde om onze doelstelling te bereiken, omdat het vraagstuk waar we voor staan zich niet beperkt tot de gezondheidszorg. Gezondheid is wat ons betreft het uitgangspunt voor de beleidsvorming binnen alle beroepssectoren. Als NPHF willen wij gezamenlijk staan voor een nieuw perspectief, dat we als motto ook onder woorden brengen als ‘Van nazorg naar voorzorg’. Voorzorg is een belangrijk onderdeel van *ieders* werk. We moeten onszelf steeds de vraag blijven stellen ‘ben ik niet teveel aan de achterkant van de problemen bezig?’ Dat houdt ons scherp”.

DE SYSTEEMPRIKKELS MOETEN OM

Sap vervolgt: “Voor veel vernieuwende pilots is vaak geen structureel geld. Het ministerie van VWS zal met een goede financieringssysteem moeten komen, want op dit moment is de prestatie-bekostiging wel een obstakel hierin. Welke prestaties bekostigen wij nu op dit moment? Dat is toch de prestatie van het behandelen van ziektes. Zorgverzekeraars zijn nu wel begonnen om met vernieuwende concepten te komen, maar dat kan echt nog veel meer”.

Sap: “Een belangrijke taak die wij als federatie op ons hebben genomen, is dat wij een actieagenda voor de noodzakelijke vernieuwingen willen voorbereiden, zoals de financiering van het stelsel. De systeemprikkels en bijbehorende financiering zijn namelijk randvoorwaardelijk voor het succesvol tot stand brengen van de transitie naar voorzorg. Die transitie komt niet uit de lucht vallen en is op een aantal beleidsterreinen al langer gaande.

Denk bijvoorbeeld aan het ombouwen van sociale uitkeringen en ontslagvergoedingen in re-integratie-budgetten en scholing, om te *voorkomen* dat mensen aan de kant komen te staan. Of aan het beprijsen, hoe gebrekkig ook, van emissierechten voor CO₂ zodat bedrijven een deel van de schadelijke effecten van hun productie op milieu en gezondheid moeten meenemen in hun prijzen”.

VOORZORG BESTENDIG INRICHTEN IS ZO MAKKELIJK NOG NIET

“Wat je ziet, is dat het relatief makkelijker is om nazorg af te bouwen dan om voorzorg bestendig in te richten. De nazorgvoorzieningen zijn vaak wettelijke regelingen, waarvoor je alleen een politieke besluit nodig hebt om die af te bouwen. Voor de inrichting van de voorzorg heb je echter alle partijen nodig: de burger zelf, alle sectoren en de overheid. Je hebt een veel slimmere samenwerking nodig. Zorgverzekeraars kunnen deze handschoen ook oppakken en bijvoorbeeld kijken naar zorgverzekeraar De Friesland, die stevig inzet op ontschotting. Zij maken in Friesland afspraken voor pilots, dat als de baten elders vallen dan waar de kosten worden gemaakt, dat dit toch voor alle partijen goed geregeld kan worden. Op deze wijze loont het wel degelijk om dan gezamenlijk die inzet aan de voorkant voor de gezondheid van burgers te doen”, legt Sap uit.

DE INITIATIEVEN MOETEN WEL TERUG NAAR DE MINISTER VOOR HET BELEID

“Het Nationaal Programma Preventie (NPP) maakt veel initiatieven zichtbaar en ook veel nieuwe initiatieven los. Maar deze succesvolle inzet moet ook weer terug naar de minister, die deze resultaten om moet zetten in beleid. We zien ook steeds meer in de volle breedte dat mensen niet langer meer willen wachten op beleidsvorming, maar zelf ➤

gewoon starten en actie nemen. Een mooie illustratie hiervan is DJ100, 100 jonge ondernemers op het gebied van duurzaamheid. Uiteraard willen wij dat succesvolle initiatieven zoveel mogelijk navolging krijgen, maar dat op zichzelf is niet voldoende kritische massa om de systeempraktijken omgebogen te krijgen. Daarvoor is noodzakelijk dat de inzichten die deze projecten opleveren ook opgenomen worden in het beleid en daarmee een transitie bewerkstelligen in het beleid zelf. Dat is dus een opdracht die de federatie op zich heeft genomen, wij zullen onze bevindingen en inzichten opnemen in de genoemde actieagenda en aanbieden aan het ministerie van VWS”.

EEN BELANGRIJK DEEL VAN HET ZORGBUDGET ZAL OVERGEHEVELD MOETEN WORDEN

Sap schroomt ook niet om de grote dingen aan te pakken: “Een moeilijke boodschap voor de zorg, maar uiteindelijk zal een deel van het zorgbudget overgeheveld moeten worden naar andere beleidsterreinen. Denkbare bestemmingen zijn bijvoorbeeld gezondere voeding en leefomgeving en betere aanpak van fijnstof en luchtverontreiniging. Wat ik een shockerend feit vind, is dat inmiddels wereldwijd luchtvervuiling en overgewicht de belangrijkste doodsoorzaken zijn. Zolang we de oorzaken daarvan niet actief aanpakken, blijven we dweilen met de kraan open. We moeten met z’n allen de kraan nu echt dichtdraaien”.

Sap gaat verder: “Een andere illustratie is de werkwijze binnen de supermarktsector. In Nederland is er al jarenlang een prijzenslag gaande, waardoor supermarkten de A-merken zo laag geprijsd hebben, dat ze daar verlies op draaien. De compensatie voor dat verlies zoeken ze dan in de opslag van versproducten. Dat is natuurlijk een zorgwekkende ontwikkeling, want ook al smaken A-merken soms best goed, veel is wel aantoonbaar ongezond door teveel vet, suiker of zout. Daar moeten we echt verandering in krijgen. Minister Schippers

heeft nu wel convenanten met de voedingssector, maar eigenlijk is het natuurlijk van de gekke dat bedrijven nog steeds producten mogen aanbieden die slecht voor ons zijn. En daar ook nog eens veel winst mee maken doordat ze de gezondheidskosten van hun frisdranken, koekjes en chips niet zelf betalen, maar op de samenleving afwentelen. Waar we naartoe moeten is dat bedrijven zelf aangeslagen worden voor de gezondheidskosten die ze veroorzaken. Dat stimuleert hen om meer werk te maken van gezonde producten en bespaart de samenleving zorgkosten. Die besparing kunnen we inzetten om mensen te compenseren voor de duurdere boodschappen en verder te investeren in gezondheid. Zo breng je een positieve verandering op gang”.

VERANDERINGEN VOOR ZORGINSTELLINGEN EN DE PROFESSIONALS

Sap voorziet dat de transitie van nazorg naar voorzorg ook de nodige veranderingen zal vragen van de beroepssector zorg: “De veranderingen waar we over spreken gaan natuurlijk ook over de belangen van professionals en zorginstellingen. Ombuigen naar voorzorg kan ons veel opleveren in termen van toegenomen gezondheid, maar het vraagt ook veel van de professionals en hoe zij gewend zijn nu te werken. Vroeger namen professionals de regie, goedbedoeld weliswaar, vaak uit handen van hun cliënten. Nu vragen we dat zij mensen zoveel mogelijk in de positie zetten om regie over eigen leven te houden of te krijgen, dat vraagt om een meer coachende rol en om ‘verantwoord loslaten’. Ook zal er veel meer samenwerkt moeten worden met partijen buiten de gezondheidszorg. Een mooi voorbeeld daarvan kwam ik vorig jaar tegen in Venlo, waar de hart- en nierspecialisten hebben samengewerkt met een innovatieve champignonkwekerij aan een smaakvol, zoutarm brood. Het paradoxale is wel dat naarmate de transitie naar voorzorg beter slaagt, de traditionele gezondheidszorg steeds minder nodig zal zijn. Wij vragen in feite van partijen in de zorg om zichzelf op termijn deels overbodig te maken. Dat vraagt om een sterk missie gedreven zorg waarin zorgprofessionals en –instellingen het eigen bestaansrecht ter discussie durven te stellen. Ik ben aangenaam verrast door de moed en visie die ik aantref bij veel partijen in de sector”.

VAN VISIE NAAR ACTIE, VAN KLEIN NAAR GROOT

Sap sluit af met de roep om daadkracht: “NPHF voert zelf geen programma’s uit, dat doen onze leden. Volgend jaar komen wij met een aantal actieagenda’s om het ministerie van VWS en onze leden van input te voorzien op het terrein van o.a. financiering, beroepsopleidingen, onderzoeksbeleid en decentralisatie naar de gemeenten. *We willen naar structurele verankering.* Het is niet de juiste manier om vanuit de overheid nu alles over de schutting te gooien, ook de overheid heeft een belangrijke rol. Hoe deze rol het beste kan worden ingevuld is deels nog een zoekproces. Het gaat daar niet zozeer om de rol van regisseur, maar vooral de overheid als spin in het web. Ook de rol van het toezicht houden moet gemoderniseerd worden. Waarbij het model van wantrouwen naar een vertrouwensmodel moet toegroeien. De operationalisatie hiervan is ook een groeiproces. In ieder geval staat als een paal boven water, dat de principes van het beleid wel in lijn met de nieuwe inzichten moeten worden vormgegeven en dat moet niet alleen in de toekomst, maar vooral nu!”